

Міністерство юстиції України
Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ

Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 95-річчю створення Харківського науково-дослідного
інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса

(Харків, 10–11 жовтня 2018 р.)

Харків
«Право»
2018

УДК 343.98
А43

*Рекомендовано до друку рішенням ученої ради Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса
(протокол № 8 від 1 серпня 2018 р.)*

Конференція зареєстрована Українським інститутом науково-технічної експертизи та інформації
(посвідчення № 105 від 20 березня 2018 р.)

Редакційна колегія:

О. М. Ключев, директор Харківського НДІСЕ, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України (голова редколегії);

О. П. Угровецький, перший заступник директора Харківського НДІСЕ, доктор юридичних наук, доцент;

Е. Б. Сімакова-Єфремян, заступник директора з наукової роботи Харківського НДІСЕ, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник (відповідальний секретар редколегії);

О. О. Свідерський, заступник директора з експертної роботи Харківського НДІСЕ, кандидат юридичних наук;

Г. О. Спіцина, завідувач лабораторії Харківського НДІСЕ, доктор юридичних наук, доцент;

Л. М. Дереча, учений секретар Харківського НДІСЕ, кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник;

В. В. Хоша, завідувач відділу Харківського НДІСЕ, кандидат юридичних наук;

О. Ф. Дьяченко, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник

Відповідальний за випуск *О. Ф. Дьяченко*

Актуальні питання судової експертизи та криміналістики : зб. матеріалів міжнар. А43 наук.-практ. конф., присвяч. 95-річчю створення Харків. НДІ суд. експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса (Харків, 10–11 жовт. 2018 р.). – Харків : Право, 2018. – 250 с.

ISBN 978-966-937-496-7

Збірник містить матеріали, у яких висвітлено сучасні проблеми судової експертології та криміналістики. Особливу увагу приділено проблемам науково-методичного й інформаційного забезпечення судово-експертної діяльності, завданням і тенденціям криміналістики на сучасному етапі її розвитку та загальним положенням судової експертизи: теоретичним, правовим і організаційним питанням.

Для науковців, працівників правоохоронних органів, суддів, судових експертів, викладачів, аспірантів, студентів закладів вищої освіти.

УДК 343.98

ISBN 978-966-937-496-7

© ХНДІСЕ, 2018
© Видавництво «Право», 2018

С. Г. Мороз, О. Ю. Воробйова

ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ МОМЕНТІВ ІЗ ВИЗНАЧЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ
ОБґРУНТОВАНОСТІ РОЗМІРУ НЕСТАЧІ АБО НАДЛИШКІВ
ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН 194

Ж. К. Кишкембаева

ВОЗМОЖНОСТИ СУДЕБНО-ТОВАРОВЕДЧЕСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ 197

В. М. Губарева

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ
ВИРОБІВ ІЗ ДЕКОРАТИВНОГО КАМІННЯ..... 199

О. О. Кривцун

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРИ ЕКСПЕРТНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ ЗНАКІВ ДЛЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ 201

СУДОВА ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

И. А. Макаренко, М. Р. Арпентьева

МЕТАКОГНИТИВНЫЙ АСПЕКТ КРИМИНАЛЬНОГО ПРОФАЙЛИНГА 203

Т. М. Єгорова, В. В. Єгоров

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ..... 207

О. І. Міхеєва, М. Л. Міхеєва

ДІАГНОСТУВАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
У КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
МАЛОЛІТНІХ ПІДЕКСПЕРТНИХ 210

КОМПЛЕКСНА ТА ІНШІ ВИДИ ЕКСПЕРТИЗ

А. Т. Жумабаева

О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ УСТАНОВЛЕНИЯ ДИАГНОСТИЧЕСКИХ ПРИЗНАКОВ
ПОДПИСЕЙ И РУКОПИСНЫХ ЗАПИСЕЙ, ВЫПОЛНЕННЫХ С ПРИМЕНЕНИЕМ
ТЕХНИЧЕСКОГО СРЕДСТВА – ПЛОТТЕРА..... 213

М. С. Будагян

НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ КОМПЛЕКСНЫХ
ТРАСОЛОГИЧЕСКИХ И СУДЕБНО-МЕДИЦИНСКИХ ЭКСПЕРТИЗ
ПРИ КОЛОТО-РЕЗАНЫХ ПОВРЕЖДЕНИЯХ..... 215

В. А. Руднев, О. С. Донцова

ОСОБЛИВОСТІ КОМПЛЕКСНОГО ХІМІЧНОГО ТА ТОВАРОЗНАВЧОГО
ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТАНОЛВМІСНИХ РОЗЧИННИКІВ..... 218

О. В. Саушкін, С. Г. Мороз

ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ МОМЕНТІВ ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ
ТРАНСПОРТНО-ТРАСОЛОГІЧНИХ І СУДОВО-МЕДИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ
ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ МЕТОДУ НАТУРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ..... 219

В. Т. Чупрун, О. С. Онопрієнко

СУДОВО-ЕКСПЕРТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МАТЕРІАЛІВ,
ЯКІ МІСТЯТЬ ІНФОРМАЦІЮ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ 221

І. В. Шимоня

ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРІВ ЖИВОПИСУ В УЛЬТРАФІОЛЕТОВОМУ ВИПРОМІНЮВАННІ
ПРИ ПРОВЕДЕННІ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ..... 223

СУДОВА МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА

А. К. Бекмаганбетов, Д. С. Молдабеков, А. Ж. Бейсембаев, А. Р. Рамазанова

УСТАНОВЛЕНИЕ ПАТОМОРФОЛОГИЧЕСКИХ ПРИЗНАКОВ УШИБА СЕРДЦА 225

В. О. Ольховський, М. В. Губін, П. В. Оветчин

ВИКОРИСТАННЯ ЛАБОРАТОРНИХ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ
ПРИ СУДОВО-МЕДИЧНІЙ ЕКСПЕРТИЗІ СМЕРТІ ВІД ОТРУЄННЯ..... 227

FORENSIC EXPERT RESEARCH OF MATERIALS
CONTAINING INFORMATION WITH LIMITED ACCESS

Chuprun V. T., Onoprienko O. S.

It is well known that information on the activities of any military formations is information with limited access. Forensic studies of materials with limited access are most common in forensic military examinations. The article notes the necessity for obtaining the admission to the state secret by employees of forensic expert institutions who conducting research on the expert specialty 16.1 "Military research" according to the established form.

УДК 343.98

I. В. Шимоня, старший судовий експерт Закарпатського НДЕКЦ МВС України, e-mail: art.expert.uzh@gmail.com

**ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРІВ ЖИВОПИСУ В УЛЬТРАФІОЛЕТОВОМУ ВИПРОМІНЮВАННІ
ПРИ ПРОВЕДЕННІ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ**

Твори живопису, які збереглися до наших днів, є колосальним матеріалом для подальшого їх всебічного дослідження. Суперечки про автентичність картин і декілька великих судових процесів, що відбулися в другій половині ХХ ст., засвідчили, що не тільки експертизи визнаних авторитетів, а й уся наука про живопис опинилися в кризовому становищі¹. Очевидно, що існує нерозривний зв'язок між технічними особливостями та творчим процесом створення предмета мистецтва. Експертна практика доводить, що знання об'єктивних властивостей у різних випадках сприяє атрибуції. При перевірці багатьох факторів вдається зменшити суперечності й помилки. Найбільш результативною є комплексна експертиза, яка включає і мистецтвознавчу, і техніко-технологічну експертизи. Проведення таких досліджень передбачає застосування комплексу науково-технічних методів у лабораторних умовах, що визначаються залежно від поставленої мети дослідження та фізичного стану об'єктів².

У процесі розвитку науки й техніки люмінесцентний аналіз набуває дедалі більшого значення та розповсюдження визначення й дослідження матеріалів у галузі мистецтвознавчої експертизи. Його перевагою є те, що через визначення кольорового відтінку та інтенсивності випромінювання можна розрізнити деякі матеріали, їх чистоту, а в окремих випадках навіть вік. Дослідження в УФ-випромінюванні розглядали Е. Бергер, Ю. І. Гренберг, Б. Сланський, І. Блажей, К. Судолак, А. Тинтерова, П. Прінгсхейм, М. Фогель та ін. У технічному відношенні це досить простий і доступний метод наукового аналізу елементів живописних творів. На практиці вивчення живопису із застосуванням УФ-променів зводиться до візуального спостереження або фотографування спричиненої ними видимої люмінесценції. Розрізняють два види такого світіння: флуоресценцію – світіння, яке припиняється в момент, коли закінчується дія джерела її порушення, і фосфоресценцію – світіння, яке триває деякий час після закінчення дії джерела збудження. У дослідженні творів живопису використовують флуоресценцію.

Фарби, навіть однакові між собою за кольором, при звичайному освітленні можуть світитися зовсім по-різному залежно від їх хімічного складу, способу виготовлення та лаку, який їх укриває. Зокрема, при дослідженні фрагментів живописного полотна, що здаються у звичайному світлі монохромними, дають в ультрафіолетових променях різне світіння, якщо вони виконані різними фарбами. Загальний характер люмінесценції картини певною мірою залежить від наявності покриття лаком і його стану збереження³.

Питання про автентичність підпису на картині вирішується на тих же підставах, що й виявлення записів: художник підписує свій твір незабаром після закінчення роботи та наносить безпосередньо на живописний шар або на тонкий («авторський») шар лаку. Усі шари лаку, якими згодом покривається картина, перекривають зображуване та підпис і тому знижують її видимість в ультрафіолетових променях. Якщо ж в ультрафіолетових променях підпис більш видимий, це свідчить про те, що він вкритий більш тонким і свіжим шаром лаку, ніж на всій картині. Отже, між написанням картини й нанесенням підпису пройшов тривалий час, протягом якого були зроблені повторні покриття картини лаком. При огляді в ультрафіолетових променях зворотної сторони картини іноді виявляються або стають більш помітними змиті чи стерті написи, штампи, плями.

Під дією ультрафіолетових променів речовини органічного та неорганічного походження, у тому числі деякі пігменти, лаки та інші компоненти, що входять до складу творів живопису, світяться в темряві. При цьому світіння кожної речовини індивідуальне: воно визначається її хімічним складом і характеризується певним кольором та інтенсивністю, що дозволяє ідентифікувати ту чи іншу речовину.

¹ Сланський Б. Техніка живопису та реставрації. Київ, 2009. С. 11.

² Гренберг Ю. И. Технология станковой живописи. Москва, 1982. С. 296.

³ Його ж. Основы музейной консервации и исследования произведений станковой живописи. Москва, 1976. С. 89.

Отже, УФ-промені, впливаючи на картину, дозволяють побачити інтегральне світіння лаку, живописного шару та ґрунту або будь-якого компонента окремо на відкритих ділянках ґрунту й живописного шару, що дає можливість:

- отримати деяку інформацію про стан збереження твору (про втрати та реставраційні втручання);
- виявити окремі датуючі пігменти (наприклад, цинкові білила);
- отримати інформацію про глибину залягання підпису (під лаком, між лаковими шарами, поверх лаку, про втрати, реставрацію). Результати досліджень перевіряються даними мікроскопічного аналізу, а визначені в УФ-променях пігменти – результатами аналізу хімічного складу проб. Основними якісними характеристиками видимого світіння при УФ-опроміненні є яскравість, колір, щільність, рівномірність світіння поверхні картини, а також наявність темних ділянок, які свідчать про наявну реставрацію, забруднення або про відсутність лакової плівки.

Як показали спеціальні дослідження роботи з УФ-випромінюванням, погіршення стану збереження картин і зміни колориту не відбуваються. Люмінесцентні знімки картин мають виняткове значення для реставраторів, художників, музейних працівників і мистецтвознавців-експертів.

ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ЖИВОПИСИ В УЛЬТРАФИОЛЕТОВОМ ИЗЛУЧЕНИИ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ ИСКУССТВОВЕДЧЕСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ

Шимоня И. В.

Рассмотрен метод исследования произведений живописи в УФ-излучении. Проанализированы результаты применения этого метода в искусствоведческой экспертной практике.

RESEARCH OF ARTWORKS IN ULTRAVIOLET RADIATION DURING ART EXAMINATION

Shymonia I. V.

Consideration is given to the method of painting works research in UV-radiation. The article analyzes the results of applying this method in study of art expert practice.